

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fr. v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 4 fr. cu porto postei. Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. — Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiiu séu prin posta séu prin dd. colectori.

Nr. 11.

Brasiovu 15. Maiu 1868.

Anulu I.

Despre istori'a Transilvaniei dupa com. Emericu Mikó.

III.

Dela a. 1830 inainte zelulu pentru cultivarea istoriei transilvane se aprinse din nou. De atunci incóce se nascura istoriile lui Schuller, Neugeboren, Schnell, Alecsiu Székely, destinate ce e dreptu mai multu pentru scóle, compuse inse dupa unu metodu mai corespundietoriu scopului, decatu cele de mai nainte. Pe atunci com. Em. Bethlen se incercase a intreprinde editiunea unei Clio cu ajutoriulu unei societati de actionari. Sub acestu titlu era se se publice mai multe colectiuni istorice. Nu s'a pututu din caus'a spaimantatórei nepasari a publicului. Intr'aceea alti particulari isi mai incercara noroculu. Benigni publicà tom. II. din istoriile lui Ambrosiu Somogyi. Schuller din Sibiiu esi cu archivulu seu. Kurz isi incepù magazinulu seu. Com. Ios. Kemény in societate cu Stefanu Kovács publicara in limb'a magiara dóua tomuri mari titulate: Archivu istoricu alu Transilvaniei. Totu com. Kemény publicà Deutsche Fundgruben. Profesoriulu Franc. Szilágyi din Clusiu incepù cu Clio alu seu. Societatea sasésca pentru cunoscint'a patriei continua pana in dio'a de astadi archivulu seu pe fiacare anu. Iosifu Trausch din Brasiovu tiparí in dóua tomuri 4° Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum, remasu din secolii trecuti dela trei parochi sasesci. In alte foi periodice nepolitice dintre anii 1830 si 1848 inca s'au publicatu din tímpu in tímpu multe documente istorice de mare valóre. Intre acestea se póte renumera si Fóia

pentru minte, inima si literatura, care comitelui Mikó 'ia remasu necunoscuta.

Frumóse pregatiri au fostu si acestea pentru scrierea istoriei transilvane. Cu tóte acestea c. Mikó éراسi mai suspina odata observandu, ca totusi istori'a Transilvaniei inca nu s'a scrisu nici macaru in form'a si in proportiunea in care au scrisu Péczeli si Horváth in acelasi timpu istori'a Ungariei (pag. XVI).

Comitele Mikó nu e indestulatu inca nici cu argumentele insirate pana aici spre a demonstra, ca Transilvani'a nu'si are istori'a sa scrisa cum se cade, ci elu reflectandu la starea de totala pasivitate politica impusa tierii prin sistem'a absolutistica, afla si sustiene, cumca compatriotii sei si mai deaprópe magiarii nici chiaru in acea stare de liniste in carele te pune absolutismulu, nu se ocupa de locu cu istori'a patriei, pentruca in adeveru in acelu timpu numai societatea sasésca pentru cunoáscerea tierii se mai ocupá cu adunarea de materialu istoricu, éra dintre magiari numai com. Ios. Kemény apucá nainte de mórte a mai publica cate unu articulu interesantu in „Museumulu nouu magiaru,“ éra ieromonachulu piaristu profesoriulu Iosifu Vass din Clusiu se ocupá cu incunoscintiarea colectiunei lui Ios. Kemény si cu a lui Aranka si totu pe atunci se tiparira cronicile lui Szalárdi si Cserei din secolulu XVII. si XVIII. Com. Mikó inse repetiesce, ca acestea lucrari inca sunt multu mai mici, decatu cá se fia fostu in stare de a ne apropié catra scopulu prefiptu.

Dupa tóte acestea din deductiunile comitelui Mikó aflatóre pe pp. XVII si XVIII se cunoáscce ferbintea sa dorintia de a vedé mai nainte de tóte publicanduse colectiunile istorice facute in cursu de 25 pana la 30 de ani de Stefanu Kovács si de c. Iosifu Kemény. C. Mikó afla totuodata, ca anume colectiunea acestui din urma este unica pentru istori'a Transilvaniei, din cauza ca aceeaasi coprinde fantanile si documentele cele mai necesarie, cumu si ca in aceea se afla ordinate totu felulu de monumente si preliminaria, adica cumu amu dice, mai totu materialulu, in catu 'iar lipsi numai constructiunea, adica compunerea istoriei din trensulu. Dupa opiniunea comitelui Mikó numai in acestea dóua colectiuni vei afla si cheile la secretele istoriei transilvane. De aici apoi ar urma, ca dupace acelea colectiuni se afla in Clusiu, istori'a Transil-

vaniei inca s'ar putea compune numai acolo, adica in apropierea museului si totuodata in sinulu arhiveloru tieiei, pentruca, adaoge ecs. sa mai la vale, au trecutu timpurile, in care popórale transilvane isi ascundea documentele si le tienea in secretu, séu ca le esplicá si intortocá fiacare in partea sa, cu alte cuvente: istori'a se degradá la conditiune de servitórea egoismului. Acum inse timpurile s'au schimbatu. Alt'a este conditiunea tieiei si a natiuniloru ei. Drepturile vechi si constitutiunea tieiei au ajunsu a fi numai obiectu alu istoriei, séu adica materialu istoricu, éra loculu acelora este ocupatu de referentie nóua, civile si politice. Nu mai este cauza pentru care se tragemu in drépt'a séu in steng'a cutare lege, decretu, donatiune, privilegiu, prerogativa, nu mai avemu a ne teme de constatarea cutarei cestiumi constitutionale.

Acésta era profesiunea de credintia a comitelui Mikó pe la a. 1855 in respectulu istoriei transilvane, éra nóua ne place a crede, ca astadi dóra nutrescu aceeaasi credintia toti croniciarii, scrutatorii, compilatorii, istoriografii din acésta tíera. Deci cu atatu mai virtosu aflamu de trebuintia a reflecta la loculu acesta, ca cronic'a romanésca a lui Georgie Sincai inca s'a tiparitu tocma pre candu se tiparea atatu cronicelc magiare susu citate, adica Szalárdi si Cserei, catu si alte opuri istorice de mare valóre. Mai departe nóua ni se pare, ca atatu acea cronica, catu si multimea documenteloru culesc si remasc dupa acelasi Sincai si dupa Sam. Miculu sunt néaparatu necesarie, pentrucá cu ajutoriulu loru se se imple unu mare numeru de lacune in istori'a Transilvaniei. Totu asemenea istoriografulu transilvanu va avea trebuintia si de ajutoriulu catorva cronice si colectiuni istorice din tierile romanesci, precum speramu ca cu alta ocasiune vomu putea demustra si numai prin simpl'a citare a loru. Tóte au devenitu obiecte ale istoriei, prin urmare nu mai este cauza pentru care se remana ascunse dinaintea istoriografulu transilvanu.

C. Mikó isi mai descoperisc ferbintea dorintia, cá de ocamdata se vedemu istori'a Transilvaniei scrisa dreptu si bine, celu pucinu pentrucá se avemu ce se damu in man'a generatiuniloru june, pentru cá se invetie din ea, adica cumu amu dice: istori'a patriei intr'unu tomu bunicelu de 20—40 cólc tiparite, éra scrierea unei istorii transilvane cu condeiu de filosofu, séu adica in spiritulu unui Tacitus séu Macauley se re-

mana rezervata altoru timpuri, precum observase si repausatulu comite Iosifu Kemény.*)

Dómne Dómne, catu amu doritu si noi, cá se ajungemu a vedé istori'a Transilvaniei scrisa bine macaru numai intru intinderea ceruta de c. Mikó! Nu'mi pasa mie, scriese asemenea istoria nepartinitória, neascundietória de adev eru in oricare limba, numai se o vedemu odata scrisa, pentruca unu opu cá acela curendu póte ajunge avutía comuna a tuturoru compatriotiloru prin traductiuni.

Comitele Mikó sustiene cu totuadinsulu, ca istori'a Transilvaniei sunt datori a o scrie tocma ómenii din generatiunea de fatia si tocma acuma! „Asia, cu acésta ne suntemu datori onórei nóstre, memoriei strabuniloru nostrii, evenimenteloru din lume, chiaru eternei Dumnedieiri, ce conduce destinulu popóraloru,“ adaoge c. Mikó (pag. XX).

Sublime cuvente acestea si demne de unu patriotu eminentu, precum este c. Mikó, prea demne de unu membru alu academei de sciintie si totuodata membru fundatoriu la asociatiunea nóstra transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, precum este ecs. sa; ne ar interesa inse cá se aflamu, pana unde va fi resbatutu acea invetiatura sublima chiaru la connationalii ecs. sale. Sunt treisprediece ani, de candu c. Mikó publicà cronicel de care vorbiseram pre la inceputulu acestei recensii, prin urmare totu 13 ani sunt, de candu se adresà elu si cu prolegomen'a sa orientátore catra compatriotii sei. De atunci încóce totu prin zelulu, indemnulu si sacrificiale sale banesci se fundà si museulu si bibliotec'a lui, la care se strinsera mii de documente istorice. Totu in acelu timpu dn. Ladislau Kóváry scris e istori'a Transilvaniei in limb'a sa nationala si o publicà in trei tomuri. Ei bine, eu n'am auditu dela nimeni, ca ori acésta, ori alta ócreare istoria scrisa si mai bine decatu alui Kóváry, se se fia introdusu inca in clasele gimnasiali ale magiariloru reformati, la carii c. Mikó este curatoriu primariu pentru intrég'a diecesa reformata. Care potu fi inse cauzele, cumca istori'a Transilvaniei este tractata atatu de vitregu in scólele transilvane? Si de unde acésta nepasare, ba putemu dice chiaru despretiu catra istori'a patriei nóstre in cele mai multe scóle, prin urmare si la cei mai multi carturari, astadi cá si intre anii 1815 si 1830? Nu e nepasare nici despretiu, imi va respunde cineva, ci este nu-

---

*) Kurz: Magazin I. Band, 2. Seite.

mai lips'a unei istorii bune, care impedecea introducerea ei in clase si popularisarea ei in familii. Cu alte cuvinte: déca istori'a Transilvaniei inca nu e scrisa, nu poti pretinde nici invetiarea ei.

Reflecsiunea séu replic'a din urma s'ar para ca ne ar fi aruncatu intr'unu cercu vitiosu, in care amu fi condamnatu a ne inverti ne'ncetatu, pana ce s'ar implini dorinti'a desu numitului comite filoistoricu, adica de a se vedé o istoria a Transilvaniei scrisa inadinsu pentru scóle. Ci dupa opiniunea mea din acestu cercu vitiosu vomu scapa fórte usioru, indata ce vomu observa, ca invetiarea istoriei transilvane fusese pana acuma delaturata, aruncata in scartu din sistema. Istori'a unoru petecutie de tieri cá Reuss-Schleuss-Greiz, cá Lichtenstein si Altenburg, cá Monaco si St. Marino, a fostu mai bine vediuata si audita in scólele Transilvaniei decat u istori'a propria. Pana in dio'a de astadi in scólele gimnasiali este timpu de ajunsu spre a indopa pe tinerime cu intregulu labirintu istoricu alu tieriloru germane, éra pentru istori'a, geógraf'i'a si statistic'a Transilvaniei in cele mai multe gimnasia nu se ajungu nici diece óre din cele diece luni ale anului scolasticu. In scólele normale fragedele minti ale copilandriloru au timpu de ajunsu pentrucá se invetie cum se dice „cá pe apa“ istori'a jidoviloru, éra pentru istori'a popóraloru acestei tieri nu se ajunge nici o óra.

En se decreteze potestatea legislativa a tieriei, cumca istori'a Transilvaniei pentru tóte scólele Transilvaniei fara nici o diferentia de nationalitate si confesiune trebue se fia si se remana de aici inainte studiu obligatu, si se vedi cum istori'a patriei va resari cá din pamentu. Ea la inceputu nu va fi perfecta, va fi inse in totu casulu mai buna, decat u tóte cate s'au scrisu pana acuma. Inceputuri mari sunt facute de be-trani, dela ei incóce s'au mai publicatu precum vediuaramu, o multime de documente mai nainte necunoscute, care inse din lips'a de indemn u patrioticu zacu in pulberea si mucegaiulu magazineloru pe la tipografi si librari. Cunóscemu unu singuru tipografu, carele isi are inchise preste diece mii fiorini in cronicé, archive si disertatiuni istorice transilvane. Cunóscemu altulu in Sibiiu, carele in a. 1860 venduse cateva centenarie de carti istorice transilvane la — piperiu, pentrucá desperase de a le mai puté vende la carturarii din acésta tíera.

Comitele Scarlatu Rosetti pusese inainte cu vreo optu ani unu premiu de dóua mii fiorini pentru cea mai buna istoria

a romanilor. Prea frumosu premiu dela unu particulariu, inse multu mai micu indata ce va considera cineva, ca oricine va cuteza a se apuca de unu opu asia maretiu, va fi trebuitu se ingrópe la dóua mii de galbini numai in materialu istoricu, preste acésta se mai faca si calatorii, se mai platéscă si la copisti si paleografi pe la diferite bibliotece, pre unde nu ajunge densulu. Asigurati inse pe scriitori, ca pre langa premiu istoria loru se va introduce si prin scóle, atunci apoi veti avea istoria.

Intocma este si cu istoria patriei: premiu bunu si publicu care se o cumpere acuma, éra nu dupa cincidieci de ani cá nu sciu ce mósce sacre. Credu ca in dilele nóstre de vaporu, electricitate, stenografia si preparate chemice pentru fotograme, nici chiaru carturarii cei mai mari nu prea au timpu si placere de a scrie numai in usulu nepotiloru si stranepotiloru, carii voru numera dela Is. Christosu ani 1900 pana la 2000. Destulu orbeara antecesorii nostrii si noi chiaru intru intunerecu si in umbr'a mortiei; destule mii de documente istorice ni s'au prefacutu in pulbere si cenusia; destula desonóre ca ómenii se disputara pana eri alaltaeri asupr'a popóraloru mai numeróse locuitórie in Transilvania pana astadi, intocma cá si asupr'a celoru repausate inainte cu 1500—2000 de ani, precumu Celti, Geti, Daci, Sarmati, Schiti etc.

Me temu ca acéstea excursiuni asupr'a istoriei transilvane unora li se voru parea prea intinse; eu inse 'mi iau voia a respunde la o parere cá acésta, déca cumva ecستا, cumca legea naturei e si legea lui Ddieu, obléga pe totu omulu, cá se cugete mai desu si cu tóta pietatea fiéscă la scump'a si bun'a sa mama, care l'a nascutu, care l'a laptatu, l'a leganatu, a plansu si a suferitu pentru elu si cu elu in tóte timpurile si impregiurarile. Deci urmandu pe c. Mikó pana la finea disertatiunei sale cu recensiunea, mai ceru patientia lectoriloru inca si pentru Nr. urmatoriu.

G. Baritiu.

Comerciuulu anticu si comerciuulu modernu.

(Fine).

IV.

Vorbindu despre redemptiunea comerciuulu din ghearale judanismulu, suntemu datori cateva linie cá se ne intieléga si altii asia precumu amu cugetatu si cugetamu scriindu acestu tractatu.

Noi amu facutu in totudéun'a o mare distinctiune între israeliti si judani. Israelitu pentru noi si istoria este unu nume alu unei natiuni, ce'si a avutu unu mare rolu in lume cu institutiunile si cu geniurile ce au esitu dintr'ensa. Judanu nu este nume nationalu, ci o cualificatia, o denumire a unui partitu, alu unei dinastii cá burbonistii in Francia, carlistii in Spani'a etc.

Judanii, pana candu au avutu unu regatu, o parte era amatorii privilegielor si ai tuturoru speculatiunilor, ce nu le putea suferi poporulú séu nati'a Israelu.

Precumu grecii au avutu pe fanarioti, precumu romanii avura pe ciocoi, asemenea si israelitii avura pe judani.

Vomu vorbi mai pe largu despre acést'a in articolulu specialu intitulatu „Israelitii si Judanii.“

Judanismulu, dupa risipirea judaniloru de Titu in lume, deveni o scóla cá si farisaismulu, cá si machiavelismulu, cá si fanariotismulu.

La scól'a acést'a invétiara tóte natiunile decadiute, romani, italieni, greci, armeni, iliri séu slavi etc. etc.

Noi romanii in tiér'a romanésca n'amu disu israelitiloru niciodata judani, ci hebrei, numele de israeliti ante'i'a data s'a publicatu de mine in scrisele cu multu mai 'nainte de 1848.

V.

Pucinu ne ar folosi insa acestu paralelu séu comparatia între comerciulu anticu si comerciulu modernu, care dupa apre-tiatiunile nóstre mai bucurosu le am numi comerciú judanu si comerciú adeveratu chrestinu in folosulu tuturoru si in daun'a nimului? Spre ce ne ar folosi mai multu decatu a petrece o óra cu istoriculu pe scurtu alu acestei specialitati? Noi amu avutu unu scopu pentru folosulu generalu alu Romaniei; propúndune a face o mica tractatia de istoria séu de literatura, ne am propusu a face in adeveru politica, asia cumu intielegemu noi politic'a.

Amu vorbitu si amu scrisu atat'a, cá se putemu apoi a ne adresa la romani si se ne póta si ei intielege candu 'i vomu întreba:

„Noi romanii ce felu de comerciú amu cunoscutu si cunóscemu, ce felu de comerciú amu avutu si avemu? comerciulu modernu si chrestinu, séu comerciulu anticu si judanu? Comerciulu nostru a fostu o relatia dela omu catra omu, cá se ne folosimu reciprocamente, séu relatiuni cu rea credintia spre a

ne însiela unulu pe altulu si a ne folosi unulu din perderea altuia?

Carii suntu apoi negutietorii din tierile nóstre? Sunt ei romani, séu nisce streini din diverse nationalitati, discepoli ai scólei judane, continuatori ai comerciului fenicianu, cartaginesu, paganu, ce nu'si póte afla folosulu decatu in peirea comuna si ai caruia conducatori sunt numai reoa credintia, minciun'a si fraud'a?

Aceste principie n'au fostu niciodata de natur'a romaniloru, si candu dupa timpí s'au datu si ei la comerciu, in cea mai mare parte n'au pututu urma dupa condiscepolii loru in scól'a judana, 'si au facutu unu comerciu in parte cá si agricultorii, romanescu, cautandu a'si desface productele séu marf'a cu omeníe.

VI.

Comerciulu modernu devenindu o sciintia, are nevoie inca de desvoltare si de perfectiune: volume intregi s'aru puté scrie de multi barbati si in multe ramure ale lui.

Si cá se devina in adeveru o sciintia positiva, cauta se abandóne tóte principiele pe carii se intemeia cei din antichitate si din mediulu evu.

Acele principie fiindu minciun'a, reoa-credintia, fraud'a si câte am mai spusu la inceputu, nu putea avea de rezultate decatu fatalmente perderi si ale producatoriloru si ale consumatoriloru si pana in fine si ale comerciantiloru, cá tóte jocurile la norocu conduse de rea credintia. — Din rele principie si mai rele rezultate.

Comerciulu nuou cá se devina sciintia, cauta se plece, cá dela unu principiu, dela unu adeveru necontestabilu.

Este vorba de a inmulti averea, fia individuala, fia domestica, fia publica? Nimeni nu se póte adresa decatu la adeveratele sorginti ale averei. Acestea sunt: pe de o parte natur'a ce neincetatu si in nedesecatu produce, si pe de alt'a travaliulu.

Cultulu vitielului de auru, tóte maccimele acestui cultu, camet'a si altele nu au facutu de 4000 de ani decatu despretiundu si un'a si alt'a, a stórce omenirea, luandu pana delu gur'a seracului.

Ar crede cineva, ca noi vorbindu de sciint'ia comerciului modernu, amu voi se intielegemu economi'a politica. Cam sémana, dupa cumu dice romanulu, dar nu resare.

Candu economi'a politica s'ar fi numitu ctematonomia

politica séu sciinti'a averiloru, ne-amu fi indemnatu a ne da man'a cu domni'i economisti, pentruca amu fi vediutu ca au celu pucinu consciintia despre sciinti'a loru, isi dau numele ce 'i dau.

Candu dice cineva astronomie, intielege sciinti'a ce ne vorbesce de legile nestramutate ale astreloru.

Candu dice agronomie, intielege legile despre cumu se se cultive tiérinele.

Totu asemenea, candu s'a disu anteiadata economia, s'au intielesu legile dupa care se se administre o casa.

Primulu tractatu ce cunóscemu despre economia este alu lui Xenophonte. Acolo nu se vorbesce decatu despre cumu se'si faca cineva casa, cumu s'o impartia, in care parte a ei se locuésca, in care parti se'si conserve provisiunile etc. etc., si aci in adeveru nu vede cineva decatu nisce teorie si regule despre administrati'a casei.

Inse ce este alu casei nu este alu politiei séu alu publicului, si a dice cineva economia politica, este totu un'a cá si candu ar dice ca ce este propriu este si comunu! Sunt multe cualitati ce nu se potu concorda cu unele substantie si precumu nu putemu dice santitate diabolica, diavolia divina, monarchia anarchica, asemenea nu se póte dice nici economia politica. — Ce este alu casei nu este si alu publicului. Economia politica pentru noi ni se pare ceva absurdu.

Aci nu era cesti'a de a face economisti'i nisce maritagiuri monstruóse; ci de a ne arata cumu se inmultiescu averile fia ale individeloru, fia ale cetatii. Averile se dicu ctemata séu si chremata; si precumu dicemu agronomia dicédu ctematonomia, amu puté dice ctematonomia politica séu domestica si cealalte, séu sciintia despre prosperarea avutiei particulare si publice.

Noi dara amu puté numi sciinti'a comerciului adeveratu, a relatiuniloru utili intre ómeni, ctematonomia séu sciintia de a se inavuti toti ómenii fara daun'a nimului, adresanduse fiecare la sorgintiele avutiei cari sunt natur'a si travaliulu, secundate de asociatiune etc. etc.

Epistole agronomice.

Epistol'a I.

Amice! Me intrebi in epistol'a de pre urma: „Cum si cu ce midilóce s'ar poté introduce economi'a rationale

între poporu, cá acest'a se nu fia silitu si pre venitoriu a orbecá totu prin intunereculu vechimei?"

Înainte de a răspunde la acest'a întrebare, debue se amintescu, ca agricultur'a séu economi'a de campu nu e altuceva, decatu a) maestri'a de a sci cultivá pamentulu dupa cuvenintia si amesuratu legiloru naturei, cá acest'a se produca pre catu se póte mai multu, fara de a perde ceva si din poterea sa producatoria; séu déca ti-place mai bine; b) agricultur'a e o scientia, care ne invétia cum se cultivamu bine si rationalu pamentulu si altele; si c) agricultur'a e si maestria, dar si scientia basata pre scientiele naturale si alte scientie frumóse, e aceea despre care strabunulu Cicero dice: „Omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur — nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.“

În casulu antaniu, candu adeca agricultur'a e maestria, acest'a e de a se invetíá la maestrii, precum mesaritul, calciunaritul, fauritulu si tóte celelalte maestrii; la maestrii buni, dicu, de agricultura, si nu la carpaci, la agricultori si economi de acelia, cari cultivéza pamentulu dupa regule rationale, conformu civilisatiunei si cerintieloru seclului acestuia, în care vietuimu. La atari maestrii în economia a-si îndreptá eu pre poporulu agricultoriu romanu, cá se-si invetie maestri'a rationalmente. Maestrii de acestia s'ar aflá, numai oficina (Werkstatt) se aiba, va se dica: se aiba campu unde se póta lucrá, dominie bine organizate, economii de muștra se avemu, se premergemu cu esemplu bunu, cá poporulu vediendu succesulu favoritoriu alu agriculturei rationale, se se indemne si elu însusi a urmá acestu esemplu; ca indesiertu vomu strigá numai în lumea larga, ca asia si asia ar trebui cultivatu pamentulu si altele, er' în fapta nici noi nu facemu nimicu, lumea astépta fapte dela noi si nu vorbe multe!

Prin urmare e tréb'a celoru ce stau în fruntea natiunei, cá se infintieze economii de muștra în tóte partile; dara nu vomu astepta, cá se faca poporulu initiativa în asta privintia!

În casulu alu doilea, déca economi'a e scientia, a-si îndreptá poporulu la scóla, cá aici se invétia tóte scientiele; spre acestu scopu inse ne suntu mai antaiu necesarie scóle agronomice. Se incetamu odata cu scólele confesionale si în loculu acestor'a se infintiamu scóle profesionale! Acest'a se ne fia devis'a, déca volimu a ajunge odinióra la fericire. Cine póte denegá în presente necesitatea scóleloru agronomice,

cari au chiamarea de a introduce pre poporu intru cultivarea mai rationale a pamentului, cá acest'a se produca frupte mai multe, mai bune si mai sanetóse, basandu si imbunetatiendu starea matériale a singurateciloru, a poporului, a natiunei, ma a patriei intregi. Spre norocire si spre bucuri'a nóst'ra generale, se inmultiesce pre di ce merge numerulu acelor'a, cari staruescu intru acea, cá cu orice pretiu se imbunetatiésca sórtea tieranului agricultoriu, spre binele natiunei, alu patriei si spre onóra dieitateri, care au datu tesaurii naturei, cá se-i folosésca rationalmente creaturele.

✱ In casulu alu treilea, candu agricultur'a e maestria, dar si scientia basata pre scientiele naturale si altele, de care parere sum si eu, acést'a ar fi de a se invetiá in scóle agronomice, impreunate cu experimente practice, va se dica: institutulu agronomicu trebuie se fia in vreunu dominiu bine organisatu, unde se pórtá economia rationale. Institutu agronomicu, dar impreunatu cu economia de mustra! — Amice! Aceste ne suntu acumú chiaru asia de necesarie, cá si pana de tóte dilele. Nu vedi iubite amice, ca dela o diumetate de seculu incóce in tóte tierile Europei se afla atari institute, de candu au infintiatu parentele economiei Thaer la anulu 1803 cea d'anteia catedra profesurale de economi'a speciale in Germani'a, candu pre aiurea nici ca se pomenea asia ceva.

Celu de antaiu institutu economicu s'au infintiatu in Möglin (Prusi'a) sub Thaer 1804. Acestuia i-sau mai adausu mai multe institute mari si mici economice. Esemplulu gloriosu alu Prusiei l'au urmaritu Franci'a, Württemberg'a, Sacsoni'a, Bavari'a, Austri'a, Belgiu, Svedi'a si Norvegi'a, Angli'a, Itali'a, ba chiaru si Rusi'a, imbraciosiandu cu caldura acést'a idea salutavera. Si vedi amice, cumu infloresce industri'a, mam'a nutritoria a loru milióne de ómeni, in tóte aceste tieri, fiinduca bas'a industriei agricultur'a, inca infloresce!

Au trecutu dar amice, o diumetate de seculu, de candu Europ'a civilisata au prevediutu necesitatea instituteloru agronomice si le-au si infintiatu in tóte partile. E tempulu dar se ne desteptamu si noi din letargia, dúpa o diumetate de vécu, e tempulu se adoptamu si noi acestu principiu salutariu! La lucru dar, amice, numai volia se fia, si institutulu agronomicu de impreuna cu economi'a de mustra e infintiatu! — E usioru a dice, dar e greu a face! vei dice amate amice. Numai ni se pare ca e greu séu chiaru imposibile a infintiá indata unu atare institutu, ca déca cautamu cu seriositate a-

flamu, ca natiunea romana e in acea placuta pusetiune, de a pot  infintiá numai decatu eelu pucinu unu institutu economicu (se nu dicu mai multe) impreuna cu economia demustra, si, inca ce e mai multu, fara spese!  ta cumu: Gimnasiulu nationale din Blasiu posiede in Bucerdea granosa in apropierea Blasiului unu dominiu cam de 1270 jugere, cu pamentu de calitatea cea mai buna in patria, comasatu intru atat'a, incatu se póte port  intru insulu economia rationale fara piedeci. Acestu dominiu s'ar pot  instru  bine, introduc nduse economia rationale, pre langa care ar aduce pre fiacare anu celu pucinu cu 15—20,000 fr. v. a. mai multu venitu, c  in starea lui actuale, pre langa modulu de cultivare, ce se practizeza astadi aici. Tu amice, care ai unele cunoscintie rationale economice, nu vei dice, ca am prea esageratu numerii acestia; inse sciu ca voru fi multi ómeni de legea vechia, cari voru dice, ca prea multu am disu, ma unii voru cuget  ca chiaru visezu, afirmandu ca dominiulu din Bucerdea se aduca cu 15—20,000 fr. mai multu c  pana acumu pre fiacare anu. Candu miar dice-o cineva acést'a in facia, i-asi spune, ca nu are de locu idei despre agricultur'a si economi'a rationale, de  race unulu versatu in acestu ramu trebuie se marturis ca, ca eu amu disu numai pre diumetate din acea, ce se póte astept  dupa economi'a rationale dela unu dominiu c  si celu din vorba.

Spre documentarea celoru afirmate voiu aduce aci unu esemplu din Boemi'a. Dominiulu principelui I. Schwarzenberg din Libiegitz, camu de 1145 jugere aratoriu si fenatiu, au produsu pre langa economi'a trifaria (cu og ra, cum e astadi la noi) dupa calcululu mediu de pre 15 ani, reduc ndu tóte productele la pretiu de secara pre anu: $9366^{536}/_{1000}$ mesuri austriace secara;  r' dupace s'au organisatu acestu dominiu dupa economi'a rationale, au produsu dupa calcululu mediu de pre 20 ani, pre anu $19,643^{612}/_{1000}$ mesuri austriace secara; va se dica dupa economia rationale pre fiacare anu cu $10,277^{76}/_{1000}$ mesuri austr. mai multu. Acumu se luamu metret'a austr. de secara la noi numai cu 2 fr. 50 cr. si va fi venitul anuale cu 25,392 fr. 69 cr. v. a. mai multu. Acumu se luamu in consideratiune si acea, ca pamentulu dominiului Liebigitz e de clasa II. si III. in Boemi'a!  r' Bucerdea de clasa I. in Transilvani'a! Ceriu si pamentu. Aci vorbescu numerii, cari nu insiela. (Vedi ratiociniulu consiliariului economicu si directorelui dominiului Liebigitz etc. Fr. Horsky, asternutu adunarei economiloru germani din Prag'a 8. Sept. 1856 formulariulu A.)

Dominiulu gimnasiului din Bucerdea inca s'ar poté organisa fórté usioru, incredintanduse unui individu aptu, care se fia directorele aceluasi, danduse intru ajutoriu si 1—2 adjuncti. In acestu dominiu apoi s'ar poté primi 20—30 teneri de tierani dela 16 ani in susu, cari au frecuentatu scóle poporale. Acestia se capete nutrimentu regulatu, celi mai miseri séu cu totii, dupa impregiurari, si vestmente, din fundulu dominiului, pentru care beneficiu se fia indetorati a lucrá la tóte lucrurile economice. Acestia nu aru fi de locu spre greutatea dominiului, ca insusi Christosu au disu: „Demnu este lucratoriulu de plat'a sa.“ Directorele dominiului dinpreuna cu adjunctii pre langa o remuneratiune moderata, ce ar pote-o dá „Asociatiunea“ deocamdata, se fia oblegati a propune acestoru teneri in órele prescrise, si mai vertosu preste érna, studiulu economiei si alte scientie necesarie si coordinate acestuia in teoria, ér' in practica pre campu, in gradini si in giurulu dominiului. Afara de acesti 20—30 teneri interni se mai potu primí in acestu institutu si altii cu locuinti'a afara séu si in laintru pre langa o suma anumita de bani si bucate, sustienenduse cu spesele proprie, frecuentandu numai órele de invetiamentu si esercitiile practice. Cursulu se dureze celu pucinu 2 ani.

Vedi, intime amice, catu de usioru s'ar poté infintia institutulu agronomicu catu mai ingraba; dar nu numai in Bucerdea, ci si in Cutu, Springu, Blasiu si póte si aiurea, de si in presente Bucerdea ar fi mai acomodata, numai volia se fia, ce speru ca nu va lipsí, cunoscéndu zelulu si spiritulu de intreprindere alu barbatiloru nostrii, demni de totu respectulu!

Aceste pucine siruri se nu le privesci, amice, cá planulu séu programulu unui institutu agronomicu; asia ceva a face, nu mia fostu deocamdata intentiunea. Atare programu ar fi de a se face numai atunci, candu acést'a idea salutaria ar imbraciosia-o parentii patriei si ai natiunei cu caldur'a receruta; acumu am volitu numai se-ti respundu la intrebarea ce m'ai pusu.

Convinsu esci acumu, ca noi am poté avé in tempulu celu mai scurtu institutu agronomicu bunu si inca fara spese; ma inca ar aduce venituri frumóse in bani, d'apoi profitulu séu castigulu morale alu natiunei intregi, care l'ar poté asteptá cu securitate dela atare institutu! Vedi, scumpe amice, acést'a aru fi chiaru institutu salutariu si binefacatoriu pentru bietulu tieranu romanu, care geme sub jugulu greutatiloru si alu intunerecului, fara picu de mila, neavendu inca pana acumu institute, dela cari se traga elu deadreptulu folosulu, in-

stitute pentru poporul tieranu, pentru cea mai însemnata parte a natiunii! Vedi, noue aceste ne sunt necesarie înainte de tóte.

Audi acolo, se invetie tenerii tierani agricultur'a si alte scientie reali in institutul agronomicu, in institutul poporului romanu, dela Bucerdea langa Blasiu fara spese! — Aici potu invetiá chiaru si celi lipsiti de tóte midilócele, se potu dedá cu o viétia morale si cumpetata! Nu ai versá lacrami de bucuria amice, vedindu pre poporul romanu atatu de fericitu?! Nu ar binecuventá si umbrele fundatoriloru acestui institutu, tieranulu eliberatu de sclavi'a intunerecului vechimei?

La lucru dar romani! la lucru, conducatorii natiunii, fie-ve mila de bietulu tieranu, care astadi inca nu-si scie pretiui pamentulu seu, in acestu seclu alu luminei si civilisatiunei, ne sciendu ce póte produce. Nu intardiati a 'i intinde mana de ajutoriu, pana inca nu neau inundatu dulcea patria strainii rafinati deodata cu venirea vaporului, cari voru fi in stare in scurtu timpu a face proletari din cea mai mare parte a poporului romanu, déca nu i se voru deschide de timpuríu ochii, cá se védia si mintea cá se scie judecá. Lumina si ér' lumina mai multa! — Dixi et salvavi animam.

Alu teu amicu sinceru

Stefanu Popu,

agricultoriu si eçonomu practicú censurátu si profesore.

Naturalu-istoricu.

Cocosiulu cornutu (gallus gallinaceus cornutus).

Tóta lumea admira astadi la noi (in Craiov'a) unu cocosiu de casa fórte curiosu, unu cocosiu cu dóua córne. Elu se afla in posesiunea d-lui Pisca, cetatiénu si casieru la teatrulu nationale de aici, locuitoriu in strat'a episcopiei.

Acestu cocosiu are o marime de medilocu si e mai multu lunguetiu decatu inaltu. Penele lui pre deasupr'a, incependu dela céfa pana la códa, sunt albe-galbinie; pre din josu sunt negre*(petate cu albu; cód'a e négra si mai multu orizontale (cá la claponi: cocosi castrati) decatu verticale (ad. ridicata cá la alti cocosi). Crést'a i se imparte in doue bucati semi-circularie. De un'a si de cealalta parte a ciocului are dóue favorite de fulgi, negre si bine pronunciate.

Cele doue cornitie cari. atragu curiositatea spectatoriloru sunt crescute deasupr'a ochiloru si spandiura in josu in form'a unoru cerceli tragédu si pelea dupa sene. Unulu din ele, celu din drépt'a, este incolacitu si in asta

*) Unu contrastu, fiinduca tóte paserile, afara de fasanulu albu (phasianus nyctemerus), au penele susu mai inchise si josu máf deschise.

incolacitura elu a mai trecutú odatá prin pele si s'a opritu cu verfulu in tr'unu punctu din partea interna a incolacitúrei, unde a formatu o gaura. Cornitielulu din stang'a este dreptu; acest'a cadiuse odatá si se afla in pastrarea d-lui Pisca, éra in loculul lui a crescutu altulu din nou. Langa acest'a mai cresce inca unulu totu in proportiunea celui d'anteiu. Fulgii (penitiile) din pregiurulu amenduoru cornitieloru sunt aspri, mai cá ghimpíi ariciului.

Opiniunea mea asupr'a acestui fenomenu este acea urmatória: Se scie din fisiologia cumca córnelé, unghiéle, perulu, penele, solzii, scutii etc. sunt tóte de aceeași natura, formate din aceeași materia, adevca din materia cornósa, variandu numai in consistenti'a lorú, si sunt o simpla secretiune a pelei animalelui. Acésta materia séu substantia cornósa in locu de a se prefaca, in casulu de susu, in pene, ea din contra s'a prefacutu in nesce cornitie mici, cari s'au desvoltatu prin reuniunea mai multoru trunchiuleti de ai peneloru ce au crescutu impreuna, remanendu lipsiti de barbete.

Esaminandu cu atentiune cornitielulu cadiutu, pre care-lu pastréza d-lu Pisca, se observa ca elu sémena multu cu trunchiulu unei pene gróse de vulturu, avendu inse unu canalu fórte strimtu. — Pintenii dela petiórele cocosiului au totu aceeași forma cá si córnelé lui, presentandu inse o mai mare soliditate. Insemnamu aci, cumca pintenulu dela unu petioru a cadiutu si n'a mai crescutu altulu in locu-i; nici nu se vedu semne de a mai cresce, éra celu ce esista este recurbatu in form'a unei torte.

Unu italianu a oferitu anulu trecutú 500 lei vechi (185 lei n. 18 bani, totu atati fl. v. v.) dlui Pisca pentru acestu cocosiu, cu scopu de a'lu arata publicului pentru bani; dar d-lu Pisca a postupusu interesulu seu materialu interesului scientificu si a preferitu a doná cocosiulu museului din Bucuresci; eu inse l'am rogatu cá se-lu tiena la dlui pana candu va trai, éra dupa aceea se-lu doneze liceului nostru, avendu prospecte de a se infintia si aici in curendu unu museu fisicu-chemicu-naturale, caruia s'a si facutu inceputulu cu nesce aparate chemice.

Simeone Mihali.

Bibliografia.

A esitu de sub tipariu un'a opera eclesiastica:

„Biserie'a adevérata si chiamarea bisericéi romane“

de archimandritulu Niceforu Iliescu Spinceana, fostulu rectoru la seminariulu de Husi, la acelu din monastirea Neamtíulu si curatoru la monastirea Bistritia judetiulu Neamtíulu, éra acumu aflatoriu in monastirea Seculu.

Se afla depusa spre vendiare in Bucuresci la librariéle Ioanidu si Socecu, éra in Romania-Moldov'a la Costache Teodoru, negutiatoriu in tégulu Neamtíulu. Pretiulu unui esemplariu este 2 sfanti austriaci.

Se afla la administratiunea „Trompettei Carpatiloru“ de vendiare frumós'a carte de poesia a dlui Dimitrie Bolintineanu.

„Brisés d'Orient“

tradusa de insusi domnealui si tiparita acumu la Paris de editoriulu E. Dentu. Editiune de lúcsu in mare octavu de 370 paginé cu un'a prefacia a dlui Philarete Chasles, profesore la colegiulu Franciei si conservatoru la bibliotec'a Mazarina.

Acésta carté face onóre Romaniei in strainatate si a si provocatú articuli de lauda in „Monitoriulu“ Franciei, in jurnalele celé mai importante ale Franciei si ale Engliterei.

Credemu ca damele romane mai cu séma se voru grabi se'si impodóbésca bibliotecele dumnéloru cu cartea poetului romanu, care are un'a asia mare vogua in strainatate. — Pretiulu volumului este unu galbenu.

(Tromp. Carp.)

Din Buletinulu instructiunei publice dela Bucuresci

aparú si fasciór'a pe Ianuariu—Februariu 1868. Acelasi afara de actele oficiale adunate pre dóua luni mai coprinde urmatoriulu materialu:

Daci'a ante-romana. — Cultur'a si moralurile ghetiloru si ale daciiloru. — Modulu alegerei domniloru la romani, de B. P. Hajdeu. — Documentu dela mitropol. Crimcovi. — Un'a icóna pretiósá de V. A. U. — Dare de séma asupr'a aniversarei serbarei Trei-Ierarchi, patronii santei bisericei Coltiea. — Visit'a M. Sale Domnitoriului la scól'a normala din Bucuresci. — Idem pentru celebrarea la Iasi a aniversarei fundarei academiei Basiliene. — Idem asupr'a serbarei patroniloru seminariului centrale din Bucuresci. — Discursulu tienutu de D. Hajdeu la siedinti'a din 3 Februariu a societatiei Transilvani'a. — Numiri si permutari.

Totu ministeriulu instructiunei publice facú a se mai publica inca si: **Actele si solenitatea oficiala si neoficiala a inaugurarei societatii liter. rom.**

Referatulu Nr. 1140 alu d. C. A. Rosetti catra consiliulu de ministrii pentru aprobarea regulamentulu societatii. — Decretulu Nr. 582 locotenentiei domnesci cu regulámentulu societatii. — Decretulu Nr. 698 alu locotenentiei domnesci pentru numirea de membrii societatii. — Idem pentru numirea dlui Sbiér'a din Bucovin'a. — Decisiunea ministeriale Nr. 47 a dlui I. Stratu, ca fiindu choler'a in tiéra se se amáne societatea. — Referatulu aceluasi Nr. 7022 catra consiliulu de ministrii. — Jurnalulu consiliului de ministrii in eadem. — Raportulu dlui Stratu la Domnitoriu in aceeași Nr. 7045. — Decretulu Nr. 1187. — Referatulu Nr. 4683 alu dlui ministru D. Braténu catra consiliulu de ministrii pentru convocarea societatii la $\frac{1}{13}$ Aug. 1867. — Jurnalulu consiliului de ministrii in aceeași afacere. — Referatulu la Domnitoriu cu Nr. 4804. — Decretulu Nr. 874 pentru aprobarea convocarei. — Decretulu Nr. 893 pentru numirea membriloru societatiei din Romani'a libera. — Decretulu Nr. 1047 pentru numirea ddloru Ionescu si Maiorescu. — Programulu solemnitatiei inaugurarei societatiei. — Dare de séma de inaugurare. — Actele si descrierea serbarei neoficiale. — List'a membriloru. — Unu tablou alu membriloru in o singura grupa.

A dóu'a editiune din

„Infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu.“

Invetiaturi mantuitoře culesé si reproduse in romanescé de Ioanu Petricu, parochu si protopopu de legea resariténa, si Gavriilu Munteanu, profesoru si directoru alu gimnasiului romanescú din Brasiovu, a esitu in septeman'a acésta de sub tipariu. — I-a editiune esita la a. 1854 s'a petrecutu de multu. Astadi se simte din nou lips'a acelei carticele, care oriunde a petrunsu mai alesu la glóte, a folositu in modulu celu mai salutaru. — Pretiulu numai 10 cr. v. a. si se póte trage deadreptulu dela tipografii Römer & Kamner in Brasiovu.

Ad Nr. 169, 1867.

Estrasu din protocolulu siedintiei extraordinarie

a comitetului Asociat. ținuta in 28. Octobree c. n. a. c. in privinti'a concluderilor aduse in numi'ta siedintia pentru edarea foiei Asociat. trans.

In privinti'a redactiunei foiei asociat. s'au decisu prein §. 107.

Redactoriulu f'oiiei asociat. dupa §. 16 din statute este secretariulu primariu al' Asociatiunei.

In privinti'a locului esirei foiei asociat. §. 108 s'au decisu:

Loculu edarei foiei asociat. pana la dispositiunea adunarei generale viitorie se fia Brasiovulu, unde se afla cu locuinti'a si secret. I., carele e redactoriulu acela.

In privinti'a numirei, ce va avé se p'orte edand'a f'oiia a asociatiunei prin §. 109 s'au decisu:

Foi'a edanda porta numirea: „Transilvani'a“ f'oi'a asociatiunei trans. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Ca privire la redactiunea foiei prin §. 110 s'au decisu:

„Transilvani'a“ se redige sub auspiciile comitetului Asoc. prein secretariulu I.

In privinti'a formatului foiei asociat. prin §. 111 s'au decisu:

Formatulu „Transilvaniei“ va fi octavu nebrosiuratu si fara de mantelu.

Relativu la contractulu inchiandu cu tipografi'a in privinti'a tiparirii foiei asociat., relativu la acordulu cu secretariulu I. pentru onorariulu ce are a se dá, pentru administratiunea tehnica a foiei, precum si pentru plat'a unui servitoriu alu redactiunei si alu unui espeditoriu prin § 112 s'au decisu:

Spre statorirea determinatiuniloru contractului incheiandu cu tipografi'a in privinti'a tiparirii foiei asociat. fara vre unu prejudetiu pentru asociatiune, se autoriséza presidiulu deinpreuna cu secretariulu, care proiectu de contractu se va presentá comitetului spre aprobare. Asemene se autoriséza presidiulu si spre statuirea unui accordu cu secretariatulu in privinti'a onorariului, ce are a se dá pentru administratiunea tehnica a foiei, in privinti'a platiei unui servitoriu alu redactiunei si a unui espeditoriu. Proiectulu acordului acestuia inca se va presentá comitetului spre aprobare.

Relativu la banii de prenumeratiune prin §. 113 s'au decisu astfelu:

Fiendu „Transilvani'a“ proprietatea asociatiunei trans., banii de prenumeratiune voru incurge la comitetu si tóte spe-sele editiunei se voru plati din partea aceluia.

Sibiú, 25. Oct. c. n. 1867.

Estrasu din protocolu prin

Ioanu V. Rusu,
secretariu II.

Nr. 177. 1867.

Protocolulu siedintei extraordinarie a comitetului asoc. trans. rom.

ținute in 1. Nov. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vice-pres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii Ilustr. sa D. consil. P. Manu, Ilustr. sa D. cons. P. Dunc'a, D. advocatu dr. I. Nemesiu, D. parochu si prof. Z. Boiu, D. Dr. N. Stoi'a, D. secret. II. I. V. Rusu si D. capitanu si cass. alu asociat. C. Stezariu.

§. 115. Reverendisimulu D. vice-presiedinte Ioanu Hanea impartasiesce comitetului o scrisoria a Dlui secret. I. G. Baritiu data cá respunsu la scrisori'a comitetului din 25. Oct. Nr. 169 a. c., pre lenga care numitului secret. I. i-se impartasisera conclusele comitetului aduse in privinti'a redactiunei si edarei foiei asociatiunei. Dice cá Dlu secret. I. dupace in scrisori'a sa multiumesce comitetului pentru increderea, cu care l'a onoratu incredintendu'i redactiunea foiei asociatiunei, totuodata in privinti'a programei, cu acarei compunere fù insarcinatu, descopere, cá dinsulu si acum nu se afla in stare a produce altu program, decatu acel'a care l'a impartasitu adunarei generale constituante a asociatiunei din Novembre 1861 si carele s'a fostu si acceptatu de aceeași adunare. Altfeliu comitetului i sta in dreptu a propune si altu program, pre carele Domni'a sa lu va urmá. Éra in privinti'a incheiarei contractului cu tipografi'a pentru tiparirea foiei asociatiunei, D. vice-presiedinte impartasiesce, ca D. Secret. I. se descopere intr'acolo, ca acelu contractu nu se pote inchiá pan' atunci, pana candu nu se va decide mai antaiu din partea comitetului:

a) Cá cu ce feliu de litere se se tiparésca fói'a asociatiunei „Cicero ori garmondu?“ (din care Dlui secret. I. tramete si cate o mustra).

b) Pre ce feliu de chartia, de rendu ori fina? si

c) in cate esemplaria?

Deci dar' reverendissimulu D. vice-presiedinte, premitendu acéste, poftesce pre comitetulu asociatiunei, cá se se liea la discusiune obiectele cestionate, propunendu totuodata, cá re-

spectiv'a scrisoria a Dlui secret. I. pentru mai deplin'a informare, se se cetésca in totu coprensulu seu.

Propunerea Reverendissimului D. vice-presiedinte, in privinti'a cetirei chartiei resp. a Dlui secret. I., se primesce cu unanimitate, si se prelege prin secret. II.

§. 116. Dupa acéste presidiulu pune la ordinea dilei, mai antaiu acea parte din scrisori'a Dlui secret. I., carea privesce compunerea programei pentru edand'a foia a asociatiunei. Acestu obiectu supunenduse la discussiune, se esprima dorenti'a din partea unoru DD. membrii, cá dupace Dlu secret. I. in scrisori'a sa se provoca la unu programu alu seu, resp. propositiuni facute la adunarea generala a asociatiunei din Novembre 1861 si acceptate de aceeași, ar' fi cu cale, cá mai inainté se se cetésca acele propositiuni si apoi se se proceda la desbatere asupr'a obiectului pusu la ordinea dilei. Deci dar se decide:

Cetirea aceluor propositiuni coprense in actele asociatiunei fasc. I. pag. 104—108.

§. 117. Totuodata in legatura cu obiectulu aflatoriu sub discussiune, D. profesoriu si membru alu comitetului Zacharia Boiu aduce inainte, ca comitetulu asociatiunei inca in siedinti'a sa din 8. Octobre a. c. §. 96, denumise din senulu seu o comisiune anume insarcinata cu elaborarea unui programu pentru fói'a asociat. si ca aceea comisiune a si compusu unu atare programu; deci Domni'a sa cá referentele acelei comisiuni face intrebare, ca ore spre dilucidarea lucrului, n'ar' fi bene, cá se se cetésca mai antaiu si acelu programu si apoi se se liea la desbatere.

Comitetulu decide cu unanimitate, ca in combinatie cu obiectulu aflatoriu la ordinea dilei, se se d'e cetire si programului elaboratu de comisiunea denumita spre acestu scopu deintre membrii comitetului, care programu se si cetesce prin D. profesoriu Zacharia Boiu.

§. 118. Presidiulu aducêndu in legatura atatu programulu, resp. propositiunile Dlui secret. I. acceptate de adunarea generala din 1861, catu si elaboratulu degia cetitu alu comisiunei, poftesce pre comitetu, cá se iae in discussiune seriosa si matura, ambele acéste elaborate, si ast'felu pre bas'a principialoru coprense intrensele se aduca unu conclusu, pre catu se pote mai correspundiatoriu in obiectulu de sub cestiune.

Deci, luanduse la desbatere seriósá ambele elaborate, si apretiuindu principiale correspundiátorie scopului asociatiunei, care se coprendu intr'unulu si intr'altulu si considerandu mo-

mentositatea motivelor aduse de membrii comitetului si pentru unulu si pentru altulu, in urma, comitetulu aflà a duce cu unanimitate urmatoriulu:

Conclusu. Elaboratulu comisiunei denumite din senulu comitetului cu unele adaugeri resp. modificatiuni, se primésce de programulu edandei foiei asociat., inse cu deosebita consideratiune la resolvarea propositiunilor acceptate de adunarea generala constituante din Novembre 1861 si publicate in actele asociatiunei fasc. I. pag. 104—108.

Programulu ast'felu statoritu de comitetu, impartasienduse Dlui secret. I. totuodata se se poftésca a luá dispositiunile necesarie, cá pre 1. Novembre c. v. a. c. se se pota tipari, cá asia apoi se se publice, atatu in diurnalele natiionali, catu si se se pota tramete pre la DD. membrii asociatiunei. Terminulu pentru abonamentu la foi'a asociatiunei se defige pre $13\frac{1}{2}$ Decembre a. c., ér' esirea numerului I. dein foi'a asociatiunei din cauza, cá comitetulu in urm'a abonamentelor, — ce voru intrá — se se pota orienta in privintia numer. esemplariloru tiparinde, se amâna pre 1. Januariu 1868. In urma se se faca aratare la inaltulu guberniu regiu pre lenga alaturerea programulu numitei foi.

§. 119. Escanduse intrebarea, ca in cate esempl. se se tiparésca programulu si cum se se espedeze? Comitetulu decide:

Cá luandu in consideratiune numerulu tuturoru membriloru ai Asociatiunei, programulu se se tiparésca in 1200 esempl. si din acele 1000 esemplaria pentru inlesnirea espeditiunei, se se tramitia la comitetulu asociatiunei in Sibiiu, ér' celelalte retienendule D. secret. I. se le impartiesca pre unde va aflá cu cale, mai alesu prin Brasiovu, tienutulu Bârsei si in alte parti.

§. 120. Presidiulu pune acum la ordine aceea parte din scrisori'a Dlui secret I., care atinge cestiunea, ca cu ce felu de litere se se tiparésca foi'a asociatiunei; pre ce felu de chartia? si in cate esemplaria? Comitetulu decide:

Foi'a asociatiunei se se tiparésca cu litere Cicero, care suntu mai frumoase si mai acomodate; éra resolvirea intrebarei ca pre ce felu de chartia se se tiparésca numit'a foia? se lasa in bun'a chipsuire a Dlui secret. I., carele si alt'felu e cunoscatoriu de cualitatile chartiiloru mai correspundiatore pentru tiparire; se recomanda totusi, ca deca va aflá cu cale, se intrebuintieze charti'a cu pretiuri de medilocu, si anume cu pretiulu indigitatu de Domni'a sa in scrisori'a din 4. Octobre a. c. adeca 27 cr. 1 puntu. Ér' ce se atinge de numerulu esempla-

rialoru, ce voru fi de a se tipari, acum deocamdata nu se pote aduce nece o determinatiune, fiendca inca nu se pote sci numerulu abonatoru; deci in acést'a privintia comitetulu se va poté orientá numai, dupace mai antaiu va cunosce numerulu abonatoru, si atunci nu va lipsi a impartasi Dlui secret. I. list'a acelora, dinpreuna cu fipsarea numerului de esemplaria, ce voru fi de a se tipari.

§. 121. Presidiulu pune in urma la discussiune cestiunea onorariulu redact., cum si a onorariulu pentru espeditoriulu si servitoriulu redact. Comitétulu la propunerea Reverendisimulu Domnu vice-presiedinte decide:

Onorariulu redact. se va determiná, in urm'a propunerei comitetulu, din partea viitoriei adunarei generale; ér' incatu pentru onorariulu espeditoriulu si alu servitoriulu, cum si alte spese avende, Dlu secret. I., se se poftésca, ca cu privire la impregiurarile si relatiunile locali, se benevoiésca a proiectá sum'a receruta; totuodata comitetulu se declara din parte'si, cumca la dorenti'a Dlui secret. I. e determinatu cu tóta volienti'a, a i asemná un'a articipatiune in sum'a ce o va aflá cu cale a o proiecta.

Cu acéste siedinti'a comitetulu asociatiunei trans. romane inceputa la 4 óre dupa amiadi se inchià la 8 óre sér'a.

Sibiin, in 1. Novembre c. n. 1867.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

I. Hannia mp.,
vice-presiedinte.

Nr. 181. 1867.

Protocolulu siedintiei comitet. asoc. trans. romane

tienne in 5. Nov. c. n. a. c. sub presidiulu Rev. D. vicepres. I. Hannia, fiendu de facia DD. membrii ai comit. Ilustr. sa D. consiliariu Petru Manu, Ilustr. sa D. cons. Pavelu Dunc'a, D. senatoru P. Rosc'a, D. advocatu Ioanu Nemesiu, D. dr. Nicolae Stoi'a, D. parochu si profesoriu Zacharia Boiu, D. I. V. Rusu, secret. II. si membru comitetulu, D. cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu si D. bibliotecariu Nicolae Cristea.

§. 122. Reverendisimulu D. vicepresiedinte Ioane Hanea cetesce scrisóri'a Escelentiei sale Dlui presiedinte alu asociatiunei Basiliu Ladislau de Popu dto ²⁰/₈ Octobre Nr. pres. 6—1867, prin care scrisoria, Escelenti'a sa aduce la cunoscienti'a comitetulu asociatiunei, cumca judecatori'a civila a comitatulu Solnoculu de medilocu, pre lenga scrisóri'a sa din 1. Oct. a. c. Nr. 1663, a oferitu pentru fondulu asociatiunei sum'a

de 66 fr. 67 cr. v. a. cá bani de muleta in procesulu pentru vatamarea de onore alui Popovits János in contra lui Kenderman Vasilie'a. Totuodata Escelenti'a sa D. presiedinte, pre lenga susu amentit'a scrisoria, sum'a oferita o transpune spre ulteriore dispositiuni la comitetulu asociatiunei, cu acelu adausu, ca si-a tienutu de o detoria placuta a esprimá in numele asociatiunei multiumita susu numitei judecatorii pentru asta fapta generosa.

Conclusu. Ofertulu se ia spre placuta scientia, esprimandusi si comitetulu din partesi multiumit'a sa protocolarmente.

§. 123. Domnulu cassariu alu asociatiunei Constantinu Stezariu, prezentéza comitetulu conspectulu despre starea cassei asociat. pre tempulu acestei siedintie, din care conspectu se vede, cumca cass'a asociatiunei — dupa subtragerea erogatoru de pan' acum — are in proprietatea sa sum'a de 29,472 fr. 90 cr.

Se ia spre scientia.

§. 124. Totu in legatura cu raportulu despre starea cassei asociatiunei, Dlu cassariu alu asociatiunei mai raportéza, cumca conformu conclusulu comitetulu asociatiunei, adusu in siedinti'a sa tienuta in 8. Octobre a. c. cu sum'a de bani disponibili anume: 668 fr. 50 cr. v. a. destinati pentru cumperarea de obligatiuni urbar. trans., a cumperatu pentru fondulu asociat., dupa cum arata resp. documentu, obligatiuni urbar. trans. in valoare nominale de 1050 fr. v. a.

Se ia spre scientia.

§. 125. Totu dn. cassariu alu asociatiunei mai presentéza unu conspectu despre interesele intrate la fondulu asociat. dupa couponii obvenitori cu 1. Novembre a. c. si anume: a) dela un'a obligatiune metaliques, care interese, dupe subtragerea aloru 7⁰/₀ facu in val. austr. 2 fr. 44 cr. si b) dela alte doue obligatiuni de loteria, érași dupa subtragerea de 7⁰/₀ 4 fr. 65 cr., sum'a totala a intereseloru intrate dupa couponii susu numiteloru obligatiuni cu 1. Novembre a. c., face 7 fr. 9. cr. v. a.

Se ia spre scientia.

§. 126. In fine D. cassariu alu asociatiunei mai referéza despre banii incursi dea dreptulu la cass'a asociatiunei, cá tacse de memb. ord. parte restante, parte pre anulu c. 1867⁷/₈ (dela siedinti'a ordinaria dein urma a comitetulu), care tacse facu sum'a de 33 fr. v. a.

Conélsu. Se ia spre scientia, cu acelu adausu, ca atatu acesti bani, catu si altii, cari au incursu pan' acumu, si voru mai incurge pre viitoriu, se voru publica regulatu din luna in luna, dinpreuna cu numele resp. D. membrii si contributori, in edand'a foia a asociatiunei.

§. 127. Dupa acéste punenduse la ordinea dilei pertractarea despre concurseloru intrate la comitetulu asociat. pentru stipendiale si ajutoriele publicate din partea comitetulu asociat. cu terminulu pre 1. Novembre c. n. a c., II. sa D. consiliariu Petru Manu cá referintele comisiunei denumite in siedinti'a comitetulu din 8. Octobre a. c. pentru esaminarea si opinarea asupra concurseloru intrate, referéza in obiectulu de sub cestiune.

Intru aceea secret. II. si membru comitetulu Ioanu V. Rusu face. propunerea, cá mai inainte de ce s'ar' luá in pertractare meritoria concurseloru intrate pentru stipendiale si ajutoriele asociat., comitetulu se benevoiesca pre bas'a conclusulu adunarei generale din 1862, tienute la Brasiovu, si in sensulu concluseloru comitetulu din anii precedenti si anume: din 1. Martie 1864, a defige si satori mai antaiu principiale, séu punctele de manecare,

ce voiéscе comitetulu ale urma cu privire la deciderea obiectului de sub pertractare.

Nascênduse asupr'a acestei propuneri desbateri îndelungate si seriose, si aducênduse mai multe motive in contr'a acelei'a, si anume: ca principiale, de care a fostu condusu si se conduse comitetulu in ast'a afacere, suntu degia prea bene cunoscute din actele precedente ale comitetului, cum si chiaru din natur'a lucrului si totuodata suntu prevediute si in conditiunile concurselor publicate; cu tote acêste resp. propunatoriu staruindu pentru primirea propunerei sale, presidiulu afla cu cale a pune la votu deciderea acelei'a, carea cu majoritate de 5 contr'a 4 voturi se decise:

A se respinge si a se trece la pertractarea obiectului de sub cestiune.

§. 128. Domnulu consiliariu Petru Manu si-continua raportulu seu asupr'a obiectului afatoriu la ordinea dilei si arata, ca numerulu totu al' concurentiloru la tote stipendiale si ajutoriele publicate, este de 29 insi. Dintre acesti'a 8 insi au concursu pentru cele doue ajutorie de cate 25 fr. v. a. menite pentru invetiaceii de meseria, 3 insi au concursu pentru cele doue stipendia de cate 50 fr. v. a. menite pentru studentii dela scol'a reala; unulu a concursu pentru ajutoriulu de 50 fr. v. a. destinatuu pentru unu sodalu de meseria, ce voiéscе a se face maestru, 6 insi au concursu pentru stipendiulu de 80 fr. v. a. menitu pentru unu iuristu in patria si éراسi doi (2) insi pentru stipendiulu de 100 fr. destinatuu pentru unu iuristu la vreo universitate afara de patria; si in urma 9 insi, pentru cele doue stipendia de cate 330 fr. v. a. menite pentru doi studenti la scol'a agromonica spre a se poté pregati de profesori la preparandiele din Blasiu si Sibiiu. Dupa aceea luanduse la discusiune mai antaiu impartirea ajutorieloru de cate 25 fr. menite pentru doi invetiaceii de meseria, D. consiliariu P. Manu ca referinte arata, ca in privinti'a conferirii acestoru ajutorie, membrii commissiunei numite fura de opiniuni diferite, si anume: majoritatea afla cu cale a propune cá demni de acele ajutorie pre invetiaceii de meseria Ioanu Boianu si Ioanu Mog'a — celu de antaiu din 18. Octobre se facú sodalu — ér' minoritatea comisieiunei din contra, propuse pre invetiaceii: Ioanu Piso si Iuliu Marcianu. Dupa unele desbateri escate asupr'a impregiurarei, ca dupace unu concurente dintre propusii majoritatiei e degia sodalu, ore pote se capete ajutoriulu menitu numai pentru invetiaceii de meseria? ér' celalaltu n'a produsu atestatu de paupertate; punenduse deci la votisare propunerea majoritatiei comisieiunei, cu majoritate de 5 contr'a 4 voturi se decise:

A se reieptá si a se primi propunerea minoritatiei, conferinduse cestiunatele ajutorie lui Ioanu Piso invetiacelu de pantofariu in Sabesiu, si lui Iuliu Marcianu invetiacelu de mesariu in Clusiu.

§. 129. Punenduse la discusiune impartirea ajutoriului de 50 fr. menitu pentru unu sodalu de meseria, carele voliescе a se face maestru, acel'a se decise cu unanimitate de voturi:

A se conferi uniculu concurente la acêstu ajutoriu, lui Ioanu Bogorinu sodalu de cismariu in Vizocn'a, inse sub conditiunea, deca se va legitimá, cumca din partea deregatoriei politice are voi'a a purta meseri'a sa de sene.

§. 130. Punenduse sub discusiune cele doue stipendia de cate 50 fr. destinate pentru doi studenti dela scolele reali, se decide éراسi cu unanimitate de voturi:

A se conferi teneriloru studenti: Iosifu Macsimu studente in V. clasa la scol'a reala din Sibiiu si lui Constantinu Popoviciu studente in II. clasa la scol'a reala din Brasiovu, carii ambi fura propusi din partea comisiunei resp.

§. 131. Veniendu la pertractare stipendiulu de 80 fr. v. a. destinatu pentru unu iuristu in patria, acel'a cu majoritate de 6' contra 3 voturi:

Se conferi tenerului iuristu in an. I. la regi'a academia in Sibiiu anume: lui Ieronimu Gheagi'a.

§. 132. Unu altu stipendiu de 100 fr. v. a. menitu pentru unu iuristu afara din patria la vreo universitate, se conferi cu unanimitate de voturi:

Tenerului iuristu in alu IV-lea anu la universitatea regia din Pest'a Eduardu Nemesiu.

§. 133. In urma, luanduse sub discussiune stipendiale de cate 330 fr. prelimitate pentru doui studenti la scol'a agronomica cu scopu de a se pregati cá profesori de agronomia la preparandiele din Blasiu si Sibiiu, se conferira:

Teneriloru concurenti si anume: lui Georgie Vintila maturisatu, cu unanimitate de voturi, ér' tenerului Gregorie Moldovanu éراسi maturisatu cu majoritate de 7 contr'a 2 voturi. Totuodata studentii stipendiatu ai asociatiunei se îndetoréza din partea comitetului a produce cu finea fiacarui semestru dovedile recerute despre progresulu loru in respectivele specialitati de studia.

§. 134. Se presentéza unu conto dela tipografi'a archi-diecesana su-natoriu despre 26 fr. 1 cr. v. a. ca tacse de insertiuni pentru concursese publicate in telegrafulu romanu.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asociatiunei esolvirea acelui conto din sum'a prelimitata pentru spesele éstraordinarie ale comitetului asociat.

§. 135. Secret. II. aratandu trebuinti'a procurarei unui protocolu, in carele se se tréca numele abonatorulu la edand'a foia a asociatiunei, se roga cá se i-se dé volia a procurá pre spesele asociatiunei unu atare protocolu litografatu si provediutu cu rubrice corespundiatrice.

Conclusu. Secretariulu se insarcinéza a face dispositiunile necesarie pentru procurarea aceluia si la tempulu seu, producéndo conto despre pretiulu cuvenitu, se va asemná esolvirea acelui'a din sum'a prelimitata de adunarea gener. dela Clusiu pentru spesele avende cu edarea foiei Asociatiunei.

Cu aceste siedinti'a comitetului asociatiunei trans. romane, inceputa la 4 óre dupa amiadi se inchia la 8' óre sér'a.

Sibiiu in 5. Novembre c. n. 1867.

I. Rusu mp.
secr. II.

I. Hannia mp.
vice-presiedinte.

 Din acésta fóia mai putemu servi cu ecsemplaria întregi incepéndo dela Nr. 1. Doritorii a se abona binevoiesca a se adresa deadreptulu la on. comitetu in Sibiiu. Mai tardíu ecsemplariale remase leganduse cá carte, potu se vina mai scumpe.